

A pokol tornácán

Nem hallgattunk az okos szóra – értve ezalatt a Fidesz beszélő fejeit és médiáját –, és bemelegedtünk a pokol tornácára. A földi pokol az említett órákulumok szerint Svédországban, azon belül is főleg Göteborgban, a második legnagyobb svéd városban van – migránsbandákkal, maffialeszámolásokkal, robbantásokkal és a bűn mindenfajta mocskával –, Örgryte pedig a szűkebben vett Göteborg északkeleti kapuja: hangulatos, inkább drága, mint olcsó kertváros sok fával, fából épült (azaz többnyire legalább százéves) házakkal, a házak között erdőfoltokkal, az erdőben időnként felbukkanó farkasokkal és medvékkel, meg vadmálnával, madárfütytel és a korán érkező skandináv ősz további ajándékaival, a szatyorban a kerítésekre kiakasztott, ingyenesen elvihető almától az áradás közben is kristálytisza patakokig, meg az égig, amely tündöklően kék, amikor néha egy-egy tenyérnyi foltja előbukkan a felhők mögül.

Közel harminc éve, 1996 óta vissza-visszajárunk Göteborgba. Akkor az apropó egy Svédországról szóló *Népszabadság*-melléklet volt, később egy svéd útikönyv, ma meg már semmilyen különösebb ok nem kell hozzá, inkább csak egy-egy alkalom. A család Európában sokfelé szórva él, és a Göta-parti metropolisz semmivel sem rosszabb találkozási hely, mint Koppenhága, Malaga vagy éppen Budapest. Az életünk úgy alakult, hogy a gyerekeinknek rengeteg göteborgi emlékük van; lassan már eltalálni is nehéz, hogy egyik-másik sztori melyik utazásunkhoz kapcsolódik. Azt viszont pontosan tudjuk, hogy a Lisebergben, a göteborgi vidámparkban hányszor és milyen körülmények között voltunk. A legemlékezetesebb természetesen az első alkalom volt, 2004-ben, húsz évvel ezelőtt. A kisebbik gyerek még óvodás, a nagyobbik is csak kisiskolás volt; a belépőket – ajándékba a készülő könyvünk kiadóján keresztül – csak este 9-kor kaptuk meg; az volt az utolsó éjszakánk a városban, de július elején fehérek a svéd éjszakák, és a park egészen éjfélig nyitva volt. Szóval szaladgáltunk a hatalmas, hegyes-völgyes csodaországban, mint Alice, versenyt futva az idővel, hogy minél több szórakoztató szerkentyűre felülhessünk, közben mindenfelé kigyulladtak a fények a fákon, a körhintákon meg a villanyoszlopokon, nyár volt, Svédországban voltunk, és még előttünk állt az egész utazás, meg úgy nagyjából az egész élet. Az ilyesmit nem felejt el az ember. Meg azt sem, hogy 2018-ban 250 kilométert utaztunk potyára (ennyi a Malmö–Göteborg-távolság), meg ugyanannyit vissza, egy csütörtöki napon, valamikor augusztus végén, amikor már egy hete elkezdődött a svédeknek az iskola, és csütörtökönként zárva volt a park. De aztán odamentünk pénteken is, a délutáni nyitásra, és akkor már a miénk volt az egész, mert alig volt ott valaki rajtunk kívül, csöpörgött az eső, és végső soron, mindent összeadva 1000 kilométert zötykölődtünk két napon belül a Lisebergért – simán megérte. Mindig megérte, és mindig meg fogja érni ezután is, sőt egyre többet ér, ahogy

egyre több a felidézhető emlék (például olyasmi, hogy azt a 2018-as vidámparkozást élő videóban közvetítettem anyunak, ami ma már objektív okok miatt lehetetlen lenne, de nem is kell, mert abban hiszünk, hogy mindent lát fentről).

Örgryte csak egy macskaugrásnyira van a Lisebergtől. Ha hegyezzük a fülünket, még az Airbnb-lakás csukott ablakán át is behallatszik, ahogy sikítanak a lányok a hullámvasúton. A környék előkelő, a domboldalra épült házak a parkra és a belvárosra néznek. Meg egy aprócska temetőre a Szent Szigfrid térnél, ahova valószínűleg nem temetnek már, de a gránitsírokat gondozzák, és a templomban is van még istentisztelet, minden héten egyszer, vasárnap délelőtt. A házak előtt drága autók állnak. Minden második elektromos, és legalább minden második házon van töltőszerkentyű. Ez még nem volt, amikor legutóbb, 2018-ban itt jártunk, de robbantások már akkor is voltak, az egyik egészen közel hozzánk, ugyanazon a lakótelepen, ahol akkor airbnb-ztünk; nem hallottuk, de az újságok írtak róla. Örgryte-ben ez az egész teljességgel elképzelhetetlen. Az örgryte-i napot úgy kell elképzelni, hogy reggel még esik az eső, aztán eláll, aztán megint újakezdi, mert Svédországban az őszi időjárásra leginkább az jellemző, hogy változatos. A napunk az 5-ös villamos vonala köré szerveződik, ahogyan maga a város is. Göteborg hatalmas – ha területre nézzük, közel akkora, mint Budapest, miközben „csak” 600 ezren élnek benne. Az 5-ös villamos keresztülszeli az egészet, mintha nálunk Budaörsről Soroksárig minden fel lenne fűzve egyetlen viszonylatra. Azt, hogy „minden”, szó szerint kell érteni: Göteborgnak szinte az összes nevezetessége vagy látszik az 5-ös villamosról is, vagy elérhető valamelyik megállóból 10-15 percnyi sétával. Ebbe még a Delsjön is beleértendő, ami egy hamisítatlan svéd tó, gránitsziklákkal, fenyőerdővel és átlátszóan tiszta vízzel; olyan, mintha kint lenne a vadonban, és félig-meddig kint is van: jobbra a város, balra a vadon. A rezidens vadkacsák unottan ejtőznek a parton, úgy kell őket odébb tolni, ha az ember ki akar menni a stégre – valószínűleg (ember)generációk sokasága óta nem fordult elő, hogy bárki bántotta volna őket, nincs benne a félelem a génjeikben. A stég hatalmas műanyag ballonokra szerelve úszik a vízen. A parton mentőcsónak és mentőöv: minden svéd tó fel van szerelve ilyesmivel, akkor is, ha csak akkora, mint egy nagyszoba, a Delsjön pedig, amely valójában két tóból, a Stora és a Lilla (azaz a nagy és a kis) Delsjönből áll, összesen majdnem három négyzetkilométer.

Amúgy ha Göteborgból bármilyen irányba elindul az ember, előbb-utóbb hasonló tavakba botlik, ezért a Delsjönnél nincs tömeg. Svédországban jellemzően sehol nincs tömeg, legfeljebb Stockholm és Göteborg belvárosában: 450 négyzetkilométernyi, azaz öt magyarországi területen 10 millió ember lakik, elférnek. Viszont ahhoz, hogy az ember maffiózókbá botoljon, nem tudom, hogy hol kellene leszállni az 5-ös villamosról. Mi szálltunk le többek között a pályaudvarnál, a kikötőnél, a történelmi városmagnál, a városnéző hajók beszállópontjánál (Kungsporsplatsen), a botanikus kertnél, a Lisebergnél, az Universeumnál (az utóbbi kívülről tipikus irodaház, belülről viszont egy komplett esőerdő krokodilokkal és kolibrikkel), éjjel és nappal is, meg keresztül-kasul bejártuk a szállásunk tágabb környezetét, rendszerint éjjel, de semmit nem láttunk, ami arra utalna, hogy Svédország vagy

azon belül Göteborg elesett. Ha valaki szeretné, hogy beszéljenek neki, azt szabályosan ki kell provokálni, például rossz kukába dobni az almacsutkát a pályaudvar mellett a Nordstan bevásárlóközpont szelektív szigetén, vagy a koedukált közvéce helyett a mozgássérülteknek szánt, pelenkázóval egybeépített alternatívát (handikapptoalett) használni – de hát azt magyarként is beláthatjuk, hogy mindennek van határa.

Szembesültünk azért megdöbbenő tapasztalatokkal is. A benzin például drágább volt, mint itthon, ami még soha nem fordult elő, mióta oda járunk. Az első utunk alkalmával, 1990-ben még nagyjából kétszeres volt az árkülönbség, aztán évtizedeken át jó másfélszeres, most meg azt kellett látnunk, hogy a 95-ösnek már 16 koronáért is be lehet szerezni literjét, ha találunk egy félreesőbb helyen lévő automata kutat, ami nagyjából 550 forintnak felel meg. És érték hasonló meglepetések a boltban is. Vásárolni a Liseberg főbejáratával szemben lévő ICA Focusba jártunk (az ICA olyasmi, mint nálunk a CBA, persze a politikai áthallások nélkül). A banán, az őszibarack, a nektarin, a szőlő és a sajt is olcsóbb volt, mint Budapesten; ez is olyasmi, amit nem tapasztaltunk még az elmúlt évtizedekben. Svédországban a havi átlagfizetés a 3500 eurót közelíti, nálunk meg az 1000-et – ha hiszünk a közgazdaságtannak, és az árakat tényleg a fizetőképes kereslet határozza meg, akkor itt valami nincs rendben. Ugyanez igaz a taxira is: 14 ezer forintnak megfelelő koronáért kivisz a reptérre, pedig a Landvetter Airport messzebb van Göteborg központjától, mint nálunk a Deák tértől Ferihegy.

88

Az egyetlen fontos hely, amit nem lehet megközelíteni az 5-ös villamossal, a Landvetter, de van busz (Flygbussarna meg Flixbus), és persze van taxi is. A sofőr leginkább bevándorló vagy nő; rengeteg a női vezető, különösen a tömegközlekedésben.

Most is azon a héten voltunk, amikor a svédeknél már elkezdődött az iskolaév. Mi pénteken érkeztünk, és a délelőttöt a Nordstanban töltöttük, ott vártuk össze a családtagokat; volt idő nézelődni. Ami feltűnt: azon az első héten a svéd iskolások 10-re mentek, és semmi más nem volt náluk, csak egy kis laptop- vagy tablettáska. A további heteken már 9-re járnak, de a felszerelésük nem változik. Ez is eltér a magyar gyakorlattól, meg az is, amit szintén megfigyeltünk, hogy az óvodások és a kisiskolások a nap nagy részét a szabadban töltik, tekintet nélkül az időjárásra: ha esik, akkor esőkabátban és gumicsizmában vannak, de mindenképpen odakinn. A gyerekek között is rengeteg a fenotípusos migráns, ami persze azt is jelentheti, hogy már az apja-anyja is ott született: Svédország az 50-es években kezdte megnyitni a határait, akkor még jórészt a vendégmunkások előtt. Mára viszont nagyjából be is zárta: a svédekhez ma jóval nehezebb bejutni – bármilyen jogcímen –, mint mondjuk Magyarországra, kivéve azt az egyszerű esetet, ha (mint ahogyan mi) valamely EU-tagállamból érkezünk.

Mindenesetre ha valaki az M1 híreiből tájékozódva esetleg azért mondana le egy tervezett svédországi programot, mert attól fél, hogy szitává lövik, vagy nemváltoztató műtetre kényszerítik, gondolja át: ezeket a sorokat már itthon írom, nincsenek rajtam golyónyomok, és a genderstátuszom is változatlan, ami azt bizonyítja, hogy a vizitet igenis meg lehet úszni épp bőrrel.